

AVRUPA MERKEZLİ BİR TARİH KURGUSU OLUŞTURMA : COĞRAFI KEŞİFLER VE RÖNESANS'IN ÇARPITILMASI ¹

Zafer ŞEN ²

Günümüzde tarih ilmi milletlerin çıkarları neyi gerektiriyorsa öyle kullanılmaktadır. Gerek dini gerek milli kaygılarla vücuda getirilen bir tarih kurgusu ile karşı karşıyayız. Medeniyetler tarihi yanlı ,yönlendirme odaklı, objektiflikten uzak değerlendirmektedir. Tarih şuuru ve tarih propagandaya alet edilmektedir. Ötekileştirme, kendi dini ve milletini yüceltmeye çalışma, tarihteki bazı kazanımları haksız yere kendine mal etme anlayışı meydana gelmiştir.

Batı Medeniyeti yukarıda zikrettiğimiz bu kendi lehine tarihi kurgu oluşturma olayını başarıyla dünyaya yaymıştır. Burada buna örnek olarak *Rönesans* ve *Coğrafi Keşifler* konusunu inceleyeceğiz.

Rönesans'ın Çarpıtılması Bahsi ; Mevcut bilgiye göre ; 1453'te İstanbul'un Osmanlı padişahı *Fatih Sultan Mehmed* tarafından fethedilmesinden sonra İtalya'ya kaçan *Bizanslı* ilim adamları beraberinde götürdükleri kitaplarla İtalya'da *Rönesans*'ın başlamasına vesile olmuşlardı. Bugünkü Batı Avrupa'yı şekillendiren ve ortaya çıkaran çok önemli kilometre taşlarından biri olan Rönesans'ın İstanbul'dan kaçan birkaç veya onlarca ilim adamına mâl edilmesi , zorlama bir tespittir. Kaldı ki aslında bunların İstanbul'dan kaçmalarını gerektiren bir durum söz konusu değildi. Dolayısıyla Rönesans'ın tarihi köklerini , yani Batı Avrupalıların Antik Yunan'ı öğrenmelerinin vasıtalarını çok farklı yerlerde aramak gerekiyor. Bu bağlamda asıl membaa , başta *Endülüs Emevi Devleti* olmak üzere Sicilya ve Haçlı Seferleri'dir. Özellikle *Toledo* ve *Kurtuba* gibi önemli Endülüs şehirleri ve Sicilya üzerinden Avrupa'ya önemli oranda bilgi ve kaynak akışı sağlanmıştır. Gerek buralarda tahsil gören Batılı gençler ve gerekse Müslüman filozof ve ilim adamlarının eserlerinin Arapça'dan Latince'ye manastırlardan tercüme edilmesi Rönesans'ı hazırlayan önemli gelişmelerdir. İtalya'nın burda merkez olması ise , İslâm dünyası ile en fazla içli dışlı olması ve ticaret yapması; ticaretle zengin ailelerin ortaya çıkması; Haçlı ordularının sevkياتının ve sürekli irtibatın İtalyan limanlarından yapılmasıydı. Yoksa onlarca ve yüzlerce Bizans'lı bilim adamının İstanbul'dan kaçması neticesinde çok kısa bir süre zarfında bu gelişmeleri yapmaları

¹ Bu makale 09.04.2012 tarihinde yazılmıştır.

² Araştırmacı, Tarihçi, Yazar, www.zafersen.com , zafer@zafersen.com

imkansızdı. Bu tarihi ve mantıki gerçeğe rağmen burada yapılmak istenen Avrupa merkezli bir tarih kurgusu oluşturmaktır. Bunun olabilmesi için de İslâm dünyasından akan bilgi akışının bir şekilde ret edilmesi veya en aza indirilmesi gerekiyordu.³

Coğrafi Keşifler'in Çarpıtılması Bahsi; Coğrafi Keşifler, 15. Yüzyılın sonlarından itibaren Avrupalı denizcilerin bilmedikleri bilmedikleri kıtalara veya coğrafyalara seferler yapmaları ve ulaşmalarına denmektedir. *Kolombus*'un Amerika'yı, *Vasco da Gama*'nın Ümid Burnu'nu, *Cortes*'in Meksika'yı, *Pizzaro*'nun Peru'yu ve *Magellan*'ın Pasifik'i geçmesi gibi bir çok gelişme, hem Türkiye'de hem de dünyanın pek çok yerinde tarih kitaplarında keşifler olarak anlatılmaktadır. Gerek mantıki gerekse de tarihi olarak bunların birer keşif olarak adlandırılması ne kadar doğrudur? Bu sorunun tek bir cevabı var: Hayır bunlar kesinlikle keşif değildir. Keşif kimsenin bilinmediği bir şeyi ortaya koymak ve çıkarmaktır. Bu bağlamda bir şeyin keşif olabilmesi için onun hiç kimse tarafından bilinmemesi, tanınmaması gerekiyor. Bu aşamada bir soru daha sormak gerekiyor: Avrupalı keşifler (?) yaptıkları seferler neticesinde ulaştıkları memleketler, daha önceden başkaları tarafından bilinmiyor muydu? Bu sorunun tek ve basit bir cevabı var: Elbette biliniyordu. Amerika'da *Kızılderililer*, Meksika ve Lâtin Amerika'da *Aztek*, *İnka* ve *Mayalar*, Afrika'da bir çok kabile, Hindistan'da Müslümanlar ve *Hindular*, Malezya ve Endonezya'da *Malaylar*, Avustralya'da *Aborjinler* vs. gibi milletler yüzyıllardır bu kara parçalarında yaşamaktaydılar. Belli devletlere ve sistemlere sahiptiler. Yine bu memleketler eskiden beri başka milletler tarafından bilinmekteydi. Bunlar ziyaret edilmekteydiler ve bunlarla ticari münasebetler kurulmaktaydı. Bütün bunlardan haberdar olmayan tek bir kara parçası vardı. Avrupa ve Avrupalılar idi. Kaldı ki bunlarda Hindistan ve Şark'ın zenginliklerini öteden beri bilmekteydiler. Oralara ulaşmayı ve zenginliklerini elde etmeyi arzu etmekteydiler. Nitekim Şark dünyasının zenginliklerine ulaşmak için bu seferlerini başlatmışlardı. Neticede Avrupalıların bu seferlerle ulaştıkları yerler, aslında bilinen ve farklı milletlerin yüzyıllarca yaşadıkları kara parçalarıydı. Fakat buralara en son giden Avrupalı Milletlerdi. Bunun böyle olmasına rağmen bu derece basit olayın Coğrafi Keşifler olarak tarih kitaplarına konulması ve bütün dünyaya bu şekilde takdim edilmesinin tek bir izahı vardır. 19. Yüzyıldan beri her alanda başarılı bir şekilde uygulanan Avrupa merkezci bir tarih kurgusu ve algısı. Kaldı ki, bu gelişmeler Avrupa için birer keşif ve kendileri için çok önemli açılım olarak kabul edilse bile, Amerika'daki *Kızılderililer*, Meksika ve Latin Amerika'daki *Aztek*, *İnka* ve *Mayalar* ve nihayet Afrikalı kabileler için olsa olsa bu ancak kölelik, sömürü ve yok oluşturu. Başka bir ifadeyle, Coğrafi Keşifler

³ Hilmi Ziya Ülken, *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü*, 2.Baskı, İstanbul, 1997, s.215-284

Avrupalılar için zenginliğin, lüksün ve kalkınmanın keşfi olurken ; diğer bölgeler ve milletler için işgalin, sömürülmenin ve tarihsizleştirilmenin keşfi anlamı taşımaktadır.⁴

Bütün bunların dışında sonuç olarak Rönesans'ın Avrupa'da başlamasını sağlayan doğu ile yapılan ticaret, haclı seferleri, Endülüs medeniyeti ve *İslam Aydınlanması*dır. Avrupa'nın günümüz gelişmiş halinin kökü Aydınlanma çağından geçmiş olmasına dayandırılabilir. Bunun da kökü doğudan batıya doğru akan nehir olan İslam Medeniyeti olarak adlandırılmaktadır. Bu etkiye bazı misaller verebiliriz. Müslüman Araplar eski Yunan uygarlığının bütün klâsik eserlerini Arapça'ya çevirmişlerdi. Böylece eski Yunanistan'ın matematik, fizik, tıp, kimya, astronomi bilimlerini çok önceden öğrenmişler ve geliştirmişlerdi. İşte geliştirdikleri bütün bu bilim kollarındaki çalışmalarını kıskanmadan Avrupa'ya sunan ve aktaran Müslüman Arap'lar, yüzyıllar boyunca dünya bilim hayatına önder olmuş, uygarlığa ışık tutmuşlardı. Matematik, tıp, felsefe, astronomide olduğu gibi güzel sanatlarda da Avrupalılar yüzyıllar boyunca Müslüman Arap dünyasını örnek almışlardır. Mimari alanda, destekli kemer, Gotik mimarlığına girmeden önce Müslüman Arap mimarlığında görülmüştür. Kiliselerin çan kuleleri minarelerden örnek alınmıştır. Fransa ve İtalya'da çiniciliğin kalkınmasında da Müslüman Arap dünyasından getirilen çinilerin, çanak - çömleklerin büyük payı olmuştur. Ayrı olarak İtalyan çinicileri İspanya'ya giderek ve cam İşçileri, İtalyan ciltçileri, İspanyol zırhcıları tekniklerini Arap sanatkârlardan aldılar. Hemen hemen Avrupa'nın her yanındaki dokumacılar model ve desen için Müslüman Arap örneklerinden yararlanmışlardır. Avrupalılar keşfettikleri sandıkları yerleri tanımazken İslam Denizcileri Müslümanlar Afrika'nın güneyindeki yolu kullanarak 9. Yüzyılda , Çin ile ticaret yapıyorlardı. Hint Okyanusu 15. Asırda Müslümanların elinde bir İslam gölü gibiydi. Ummanlı denizciler *İbn-i Macit* ve *Süleyman el Mehri* 15.asrın matematikten , astronomiye her ilmi bilen islâm denizcileriydiler.

Bütün bunlara bakılınca İslam Medeniyetinin asırlardır hakkının yendiği düşüncesi hasıl olmaktadır. Yanlış tanıtılan, yazılan bir İslam Tarihi ve Medeniyeti mevcuttur. *Dünya Bilimler Tarihi* Avrupa merkezli yazımlardan kurtarılmalı gerçeklerle yeniden yazılmalıdır. Son yıllarda bu tip çalışmalara büyük mesai harcamış olan değerli bilim adamı *Prof. Dr. Fuat*

⁴ Yrd. Doç. Dr. Necmettin ALKAN, **Osmanlı Millet Sisteminin Hristiyan Azınlıkların Milletleşme Sürecine Etkileri**, Pontus Sorunu, S.171

*SEZGİN*⁵ sayesinde büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Gerek yazdığı eserlerle gerekse İslam Bilim ve Teknoloji Müzesi kurulmasını sağlamasıyla takdire şayandır.

⁵ İslam Bilim Tarihi uzmanıdır. İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Başkanıdır. Bu konunun yaşayan en büyük otoritesi olarak bilinmektedir. İslam Bilim tarihi üzerinde çokça eseri mevcuttur. Prof. Dr. Suat SEZGİN bu konuda amaç olarak “*Amacım, İslam topluluğuna mensup insanlara İslam bilimlerinin gerçeğini tanıtmak, benlik duygularını olumsuz etkileyen yanlış yargılardan onları kurtarmak ve ferdin yaratıcılığına olan inancı onlara kazandırmaktır.*” demektedir. İslam Bilim tarihi üzerinde çokça eseri mevcuttur.